

Statenleden provincie Flevoland, provincie Noord-Holland, provincie Utrecht en provincie Zuid-Holland

Datum	Bijlage(n)	Uw kenmerk	Ons kenmerk
14 november 2019	1		2019/AH/080

Onderwerp

Reactie aanbevelingen externe evaluatie

Geachte Statenleden,

Begin dit jaar verschenen de resultaten van de externe evaluatie van de Randstedelijke Rekenkamer en de Programmaraad¹. De onderzoekers concludeerden dat het draagvlak voor de rekenkamer in de afgelopen jaren is toegenomen. *“De rekenkamer vult in het algemeen haar rol goed in met grondig en betrouwbaar onderzoek. De onderbouwing van conclusies en adviezen is uitstekend en de kwaliteit van de rapportages staat niet ter discussie. Er is vooruitgang geboekt met het toegankelijker presenteren van de uitkomsten en adviezen in de rapporten.”*

Daarnaast formuleerden de onderzoekers een aantal nuttige aanbevelingen en de PS-en van de vier randstadprovincies besloten de rekenkamer te verzoeken inhoudelijk op de rekenkamer regarderende aanbevelingen te reageren en aan te geven of en zo ja hoe deze aanbevelingen door zullen werken in de toekomstige werkwijze van de rekenkamer.² Bij deze voldoe ik graag aan dat verzoek.

In de bijlage wordt per aanbeveling aangegeven hoe de rekenkamer de verbeter suggesties oppakt. Deze reactie is tot stand gekomen in nauw overleg met het hele team van de rekenkamer en geagendeerd in de bijeenkomst van de Programmaraad van 10 oktober jl. Daar is afgesproken om deze reactie integraal ter kennisname te sturen naar de PS-en van de vier provincies.

De positieve evaluatie van de rekenkamer geeft een goede steun in de rug om met veel energie de ingeslagen weg voort te zetten.

Met vriendelijke groet,

dr.ir. Ans Hoenderdos-Metselaar MBA

bestuurder/directeur

Randstedelijke Rekenkamer

¹ I&O Research, 2019, Externe evaluatie Randstedelijke Rekenkamer en Programmaraad, 28 januari.

² PS Flevoland, 27 februari 2019
PS Noord-Holland, 11 februari 2019
PS Utrecht, 18 februari 2019
PS Zuid-Holland, 20 februari 2019

Bijlage – Reactie op aanbevelingen voor de rekenkamer

m.b.t. continuïteit:

1. Handhaaf vooralsnog het huidige bestuursmodel en evalueer het volgens plan in de komende jaren.

Het huidige directeursmodel met een directeur-bestuurder, een plaatsvervangend bestuurder en een plaatsvervangend directeur voldoet in de huidige situatie. Vooruitlopend op een evaluatie van het model in de komende jaren is op korte termijn geen nadere actie nodig. Wel dient bij de komende evaluatie opnieuw te worden stil gestaan bij de mogelijke kwetsbaarheid van het model in vergelijking met een collegemodel.

Reactie rekenkamer:

De rekenkamer ziet bij de opvolging van de aanbeveling vooral een rol voor de PS-en van de vier Randstadprovincies. De rekenkamer zal de aanbeveling onder de aandacht brengen van een subcommissie uit de Programmaraad (1 lid per provincie).

2. Ga door met het vergroten van de toegankelijkheid en aantrekkelijkheid van de rapporten.

De nieuwe vormen van rapportage zoals de vijfminutenversies en het gebruik van infographics, voorzien in een behoefte. Er is nog meer te winnen in het verder toegankelijk maken van onderzoeksuitkomsten. Hierbij valt te denken aan zogeheten focusrapporten op basis van een quick scan of ander kortlopend onderzoek met een scherp afgebakende vraagstelling en een rapportage zonder bestuurlijke aanbevelingen. Verder kan er voor gekozen worden het feitenrapport passief beschikbaar te stellen en alleen een kortere, beeldende versie actief te communiceren. Dit vergroot niet alleen de toegankelijkheid van rapporten, maar maakt het ook mogelijk sneller in te spelen op de actualiteit.

Reactie rekenkamer:

De rekenkamer volgt deze aanbeveling op. De rekenkamer blijft vijf-minutenversies uitbrengen en zal nog meer gebruik maken van beeld. Daarnaast is het streven om de publicaties nog meer gebruiksvriendelijk te maken, zodat de lezer snel en gemakkelijk de belangrijkste zaken kan vinden en verwezen wordt naar achterliggende en verdiepende delen.

Bij de inventarisatie van nieuwe onderzoeksonderwerpen zal de rekenkamer bekijken welk thema geschikt is voor een kortlopend onderzoek. Overigens bleek in het verleden dat een publicatie zonder conclusies en aanbevelingen, weliswaar positief werd ontvangen vanwege het geboden inzicht in de onderzochte materie, maar niet leidde tot inhoudelijke gedachtewisseling en/of debat in PS.

3. Ga door met het uitvoeren van verzoekonderzoeken.

Voor dit type onderzoek is succesvol ervaring opgedaan in Utrecht, waar het heeft bijgedragen aan de aansluiting van de rapporten op de politieke actualiteit. Ook in de andere provincies lijkt voor deze manier van werken draagvlak te bestaan en kan het daar dus een vervolg krijgen. In de komende tijd is er een uitdaging om op een goede manier met verzoekonderzoeken om te gaan. Hiervoor gelden de volgende uitgangspunten en adviezen:

- *Voer alleen verzoekonderzoeken uit bij voldoende draagvlak.* Idealiter worden verzoekonderzoeken per motie (meerderheidsbesluit) aangevraagd. Hiermee wordt voorkomen dat verzoekonderzoek om politieke motieven wordt ingezet. Om dezelfde reden geldt het advies om terughoudend te zijn met het uitvoeren van verzoekonderzoeken naar lopend beleid.
- *Pas de capaciteitsplanning aan op verzoekonderzoeken.* Verzoekonderzoeken doorkruisen de reguliere cyclus van onderzoeksprogrammering en vragen daardoor meer flexibiliteit in planning, capaciteitsverdeling en het beschikbaar stellen van budgetten. Dat kan – zoals nu ook al gebeurt – door bij ieder verzoekonderzoek van de betreffende provincie te vragen hiervoor budget beschikbaar te stellen. Andere mogelijkheden zijn dat de rekenkamer ruimte in de capaciteit beschikbaar houdt en/of frequenter externe capaciteit inschakelt.
- *Neem de consequenties voor de rol van de programmaraad in beschouwing.* Meer accent op verzoekonderzoek kan betekenen dat de rol van programmaraad in het ophalen van onderwerpen kleiner wordt dan deze nu al is. Dit vraagt om een herbezinning en wellicht herziening van de rol van programmaraad.

Reactie rekenkamer:

De rekenkamer volgt deze aanbeveling op. De rekenkamer voert verzoekonderzoeken graag uit onder voorwaarde dat het verzoek breed wordt gedeeld in PS, bijvoorbeeld via een motie. In het 'rondje fracties' attendeert de rekenkamer Statenleden op de mogelijkheid van verzoekonderzoeken. De bekostiging van verzoekonderzoeken vindt bij voorkeur plaats binnen de begroting (al dan niet via herprioritering van het programma), daarna door benutting van de reserve en/of specifieke additionele financiering.

De rekenkamer informeert de Programmaraad over een verzoekonderzoek, zodat de Programmaraad het honoreren van een verzoekonderzoek integraal kan afwegen bij de advisering over het onderzoeksprogramma.

m.b.t. een andere opstelling of werkwijze

1. Houd de onderzoekprogrammering tegen het licht.

De opkomst van (en draagvlak voor) de verzoekonderzoeken toont aan dat er interessante onderwerpen zijn binnen de scope van de rekenkamer, die met het huidige proces van onderzoekprogrammering nog onvoldoende boven water komen. Hiervoor is een aantal mogelijke oplossingsrichtingen:

- *Voer het debat met Provinciale Staten over de onderwerpkeuze.* Presenteer en bespreek de shortlist van onderwerpen met de Provinciale Staten. Dit kan – afhankelijk van de toekomstige positionering van de programmaraad – naast, maar ook in plaats van de behandeling in de programmaraad. Dit biedt de rekenkamer een podium haar mogelijkheden beter over het voetlicht te brengen, waarmee wellicht ook meer balans mogelijk wordt tussen (abstract) ex-ante onderzoek en het nu nog overwegend controlerende ex-post onderzoek.
- *Toon meer lef in de onderwerpselectie.* De rekenkamer stelt zich weliswaar onafhankelijk op bij onderwerpkeuze, maar zou in de keuzes nog beter aansluiten bij de politieke agenda en de actualiteit. De rekenkamer zou daarnaast nog meer onderzoek kunnen doen naar doelmatigheidsvraagstukken, waardoor ze veel meer impact kan hebben. Houd hierbij wel vast aan de huidige constructieve rol. Er is weinig draagvlak voor een rekenkamer die zich opstelt als een 'luis in de pels' van het bestuur.
- *Leg de focus meer op vooruitkijken in plaats van terugkijken.* Dat betekent dat door middel van ex-ante onderzoek meer dan in het verleden is in te spelen op de politieke actualiteit.

Reactie rekenkamer:

De rekenkamer is blij met het beeld van haar constructieve rol, die zetten we door. Bij het tegen het licht houden van de onderzoeksprogrammering is van belang welke rol de Programmaraad hier zelf wil innemen.

De rekenkamer vindt de Programmaraad een waardevol gremium dat de gemeenschappelijkheid van de Randstedelijke Rekenkamer benadrukt en benchmarking bevordert. De Programmaraad is volgens de rekenkamer de schakel naar PS voor het inhoudelijk onderzoeksprogramma. In de eerstvolgende bijeenkomst met de Programmaraad zal het proces van de onderzoeksprogrammering worden geagendeerd. Daarbij zal ook het soort onderzoeken (ex-ante onderzoek en onderzoeken met te verwachten grote impact) aan de orde komen.

2. Vergroot de conceptuele doorwerking van adviezen.

Hoewel rekenkameronderzoek ook zonder politiek debat kan leiden tot doorwerking, verdient de versterking van conceptuele doorwerking aandacht. Hiervoor zijn onder meer de volgende mogelijkheden:

- *Organiseer zelf de presentaties van onderzoeksresultaten.* Onderzoek de mogelijkheden hiervoor. Zo valt bij benchmarkonderzoeken te denken aan gezamenlijke presentaties aan vertegenwoordigers van Provinciale Staten van de vier provincies. Wanneer de te volle agenda's dit bemoeilijken, zorg er dan voor dat de (presentatie van een) benchmark daadwerkelijk een benchmark is: welke provincie doet het 'het beste' en wat kunnen de provincies van elkaar leren?
- *Formuleer wanneer de bevindingen daartoe een basis bieden, scherpere aanbevelingen.* Accepteer daarbij dat er wel eens aanbevelingen niet worden overgenomen en blijf ondertussen investeren in een goede relatie en vertrouwen in het instituut rekenkamer.
- *Voer vaker een navolgingsonderzoek uit* om te kunnen vaststellen wat er daadwerkelijk met de (overgenomen) aanbevelingen is gebeurd. Dit komt dan bovenop de bestaande cyclus waarbij overgenomen aanbevelingen door de griffies na verloop van tijd worden geagendeerd.

Reactie rekenkamer:

De rekenkamer volgt deze aanbeveling op. Voorafgaand aan de (commissie)behandeling van een onderzoek zal de rekenkamer een technische briefing organiseren, een informatieve sessie met Statenleden waarin de rekenkamer kan worden bevroegd op het onderzoek of kan worden gevraagd de resultaten van het onderzoek nader toe te lichten. Ook zal geëxperimenteerd worden met andere middelen (bijv. een webinar) om op een moderne en toegankelijke manier met Statenleden in gesprek te gaan over de resultaten van het onderzoek.

De rekenkamer ziet zichzelf niet als 'luis in de pels' en is niet uit op 'scoren in de media', maar schuwt een scherpe, kritische boodschap niet. De rekenkamer vindt het belangrijk dat de Statenleden op basis van weloverwogen argumenten over de aanbevelingen besluiten, ook al leidt dat dan soms tot het niet overnemen van een enkele aanbeveling.

De rekenkamer is al in 2017 gestart met het monitoren van de opvolging van de onderzoeken, die twee jaar daarvoor zijn gepubliceerd. Ook wordt periodiek een doorwerkingsonderzoek uitgevoerd voor een onderwerp dat zich daarvoor leent.

3. Versterk de rol van de provincieteams.

De provincieteams waarin onderzoekers zich koppelen aan één van de vier provincie, kunnen van grotere meerwaarde zijn voor de aansluiting van de onderzoeken en adviezen op de politieke actualiteit. Geef de provincieteams bijvoorbeeld een belangrijkere rol in de inventarisatie van mogelijke onderwerpen bij de Statenfracties. Het 'rondje langs de fracties' wordt dan niet langer door de bestuurder-directeur uitgevoerd, maar door een projectleider of lid van een provincieteam. Vervolgens kan de bestuurder-directeur de discussie over de opgehaalde onderwerpen c.q. de shortlist aangaan met fractievoorzitters.

Reactie rekenkamer:

De rekenkamer constateert dat bovenstaande beschrijving van het 'rondje fracties' en de rol van de provincieteams daarbij niet juist is. De provincieteams hebben al los van de bestuurder/directeur contact met Statenleden.

Het doel van het 'rondje fracties' is kennismaken met (nieuwe) Statenleden en het ophalen van suggesties voor onderzoek. Uit efficiency gebeurt dit niet zo getrapt, als in bovenstaande aanbeveling. De bestuurder of plaatsvervangend bestuurder en bij voorkeur het hele provincieteam doen dit rondje samen. De provincieteams doen vervolgens voorstellen voor welke onderwerpen het meest in aanmerking komen om verder te verkennen.

De Programmaraad zal een terugkoppeling krijgen van wat er in het rondje fracties is opgehaald.

4. Benut (en borg) de samenwerking met andere rekenkamers.

Maak vooraf duidelijke afspraken over de werkwijze in de samenwerking met andere rekenkamers om ruis op de lijn te voorkomen.

Reactie rekenkamer:

Aan de hand van een aantal recente samenwerkingsonderzoeken Spaarnwoude (sept. 2017), Waddenfonds (jan. 2018), Uithoflijn (dec. 2018) en Energietransitie (dec. 2018) heeft de rekenkamer een aantal lessen getrokken. Deze lessen hebben onder andere betrekking op duidelijkheid in de rolverdeling, afspraken over planning én inzicht in verschillen in werkwijze. Bij mogelijke nieuwe samenwerkingsonderzoeken vormen deze lessen de basis voor de wederzijdse verwachtingen bij de samenwerkingspartner(s).